

# Oude Kerk, 5 januari 2025

ds. Johan Meijer

---

gelezen: Genesis 25: 1-5 en Matteüs 2:1-12

titel: allerlei wijzen

## overdenking

*Gemeente van de Heer die voor ons allen geboren is, lieve mensen van God,*

I

Allerlei wijzen. Dat is het overkoepelende thema geworden van deze morgen, die mede-georganiseerd is door mensen van Droomhuis. Allerlei wijzen van beleven zijn er vanmorgen, allerlei wijzen om bezig te zijn, we mogen het ervaren en er ieder op onze eigen wijze iets in zoeken en in vinden. In het vertrouwde en in het uitdagende.

II

Kijk eens naar een gezin, hoe uiteenlopend daarin de wijzen van beleven kunnen zijn. Hoe verschillend verschillende generaties zijn, of hoe jij weer heel anders beleeft, zingeeft of belijdt dan je broer, je zus. En hoe je leerde het daar of maar niet al te veel over te hebben, vrezend dat je er ruzie over zou kunnen krijgen of door een oordeel geraakt zou kunnen worden. Of de confrontatie komt wel, misschien wel totaal onverwacht en ofwel zeer pijnlijk ofwel helend, want dat kan ook.

IV

Kijk eens naar een gemeente, hoe uiteenlopend daarin de wijzen van beleven kunnen zijn, hoe verschillend we aankijken tegen de manier waarop een kerkdienst wordt vormgegeven, welke soort liederen er worden gezongen, of welke muzikale begeleiding er is. Vandaag en morgen kan de enquête die gaat over uw en jouw beleving nog worden ingevuld. En dan hebben we het over één gemeente, maar hoe verschillend zijn de geloofsbelevingen in eenzelfde dorp, in een regio, in een land?

IV

Kijk eens naar de kunstwerken hier in de kerk, vandaag voor het laatst te zien, de kunstwerken van Hannelieke van de Beek, waar we in de afgelopen weken bij stil gestaan hebben en ook vandaag. Zonder elkaar toen te kennen waren Hannelieke en ik eind jaren 90 van de vorige eeuw betrokken bij eenzelfde project dat resulteerde in een boek: *Kaïn of Abel, Kunst in de kerkdienst, twee vijandige broeders?* Het was in die tijd vrij revolutionair om beeldende kunst te betrekken op de verkondiging in de eredienst, althans in de brede middenstroom van Protestantse kringen. Vrijzinnige Protestanten gingen ons daarin voor en Rooms Katholieken zijn veel meer ingesteld op het visuele, het beeldende. Maar waar het Woord verkondigd wordt voor het oor, kan daar datzelfde Woord niet ook verkondigd worden voor het oog. Een nieuwe dimensie, maar zeer inspirerend en aanvullend. Beeldend kunstenaars vullen sprekers aan. Zoals musici predikanten aanvullen en veel meer zijn dan alleen maar de begeleiders van liederen of als liturgisch behang.

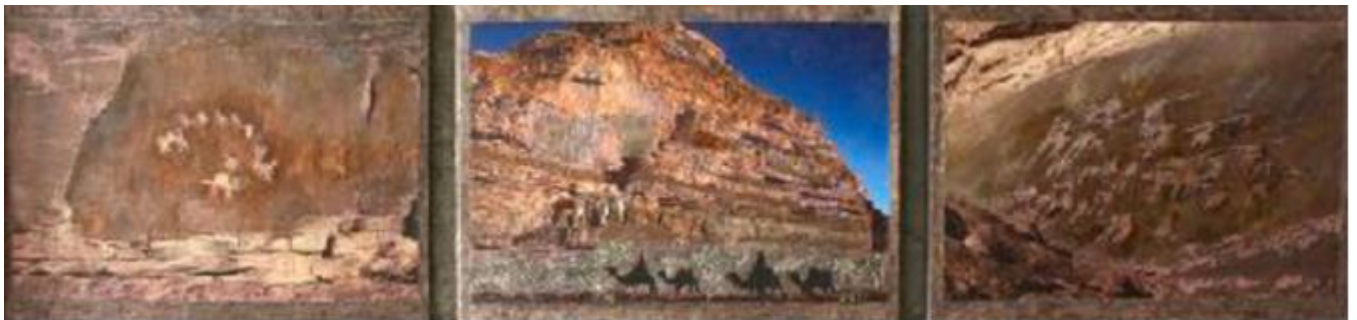
V

Laten we nog eenmaal kijken dan naar kunstwerken van Hannelieke, achterin het schip vandaag. Eerst deze:



Een stralende zon valt op, drie mensfiguren, Maria ligt in het midden, ze is herkenbaar aan haar blauw met rood, achter haar zien we als een rustige steun in de rug Jozef en op haar knie een kind met de handen geheven. Juichend lijkt het, zegenend is ook een mogelijkheid: het kind dat zegent. Verrassend is links een dierenkop... je zou die bijna over het hoofd zien. Het is een kameel en dat plaatst het verhaal in een heel ander licht: het gaat over de wijzen uit het oosten, die zelf niet zichtbaar zijn, zij niet en hun geschenken evenmin, maar de kameel onthult het verhaal. Dat verhaal dat baadt in het gouden zonlicht, de eenvoudige vreugde, die dit kunstwerk laat zien, als twee verschillende werelden elkaar raken.

VI



Over kamelen gesproken. Wanneer je op reis bent, zoals Hannelieke dat was zag ze bij het eerste ochtendlicht een karavaan met kamelen door de Sinai woestijn trekken langs eeuwenoude routes. Tekens en inscripties in de rotsen wijzen de weg. Ze maakte er een kunstwerk van, een imposant drieluik met gemengde media: beschilderde fotografie, met stiksels van koper en wol. Door de contouren op het middenpaneel kom je eigenlijk al vanzelfsprekend bij het verhaal over de wijzen uit het Oosten uit. Want zijn deze silhouetten niet een soort beeldmerk van ze geworden? Maar door de ervaring van het verblijven in de woestijn en het voorbij zien trekken van de karavaan bij het eerste morgenlicht, valt er ook een nieuw licht op het eeuwenoude verhaal over die wijzen, dat je niet op één wijze, maar op allerlei wijzen uit kunt leggen.

## VII

Achtentwintig jaar geleden mocht ik dat voor het eerst doen in een kerkdienst. En vlak daarvoor had ik een uitleg over het verhaal gehoord dat grote indruk op me maakte, dat als het ware de geschenken van het Evangelie blootlegde. We hadden college van Niek Schuman, die een heel eigen uitleg over de wijzen gaf en onze aandacht trok door te zeggen: het waren er vast meer dan drie, ik denk wel zes. En hij legde uit waarom. Hij las die tekst uit Genesis 25 voor, die we vanmorgen ook hoorden. Die tekst waarin de Abraham zijn zonen naar het oosten stuurde, met geschenken. Die andere zonen dan Isaak, waarmee de lijn van de traditie van Israël verder zou gaan. Die andere zonen, werden weggezonden. Uit hen kwamen andere volken voort, andere gebruiken, andere tradities, allerlei wijzen van het geloof duiden, of bezig zijn met wetenschap. En nu is het, zei Schuman of Matteüs die volken weer mee laat doen, die komen als het ware weer ten tonele en mogen op hun wijzen meedoen aan dat verhaal van Jezus, de niet alleen gekomen is voor Israël, waar hij uit voortgekomen is, maar die gekomen is voor alle volken.

*Zij gingen met geschenken, maar geen God, geen woord of wet, geen Schrift om hen te troosten. Toch leerden zij de taal der sterren lezen, totdat een eind kwam aan hun lange nacht, de ster heeft hen in Bethlehem gebracht, de laatsten zullen hier de eersten wezen.*

## VIII

Andere wijzen van inzicht, zingeving, geloofsduiding, wetenschap, ze mogen meedoen in dat verhaal van Jezus dat revolutionair veelkleuriger is dan de eenduidigheid waarmee het vaak is benaderd. Misschien is dat wel de grote schrik van Herodes. Er is altijd uitgelegd dat hij als een machtswellustige psychopaat niets moest weten van het nieuwgeboren Koningskind, en ja die laag zeker in het verhaal, en deze laag zit heel vaak in verhalen waarin er gezaagd wordt aan de stoelpoten van de macht van de gevestigde orde. Maar is het niet ook dat het bijna niet te verteren is dat het inzicht van anderen, van vreemden, je daar brengt, waar je zelf met je kokervisie niet op uitgekomen was? Want de Schrift van Israël had wel geprofeteerd over een Koningskind in Bethlehem, maar was er op eigen kracht niet toegekomen daadwerkelijk op zoek te gaan naar dat kind,. Dat deden vreemden uit het land van de Opgang van de zon. Met hun totaal andere wijze van kijken. Zij tuurden niet in de Schriften, maar keken naar de sterren, naar het samenstel van sterren, een constellatie, een taal die zijn verstonden en op edele wijze ontwikkeld hadden, zoals andere culturen en tradities de werkelijkheid vaak adembenemend edel benaderen.

## IIX

Een aantal jaren geleden was hier een Festival of Lessons and Carols, uitgevoerd met de Stefanuscantorij. Ook een anders-dan-andersdienst. Er was een carol dat niet zo sterk vertaald was, vonden we. Een carol over het verhaal over de wijzen uit het oosten. En ik werd uitgedaagd een nieuwe tekst te schrijven op een bestaande melodie, want niet alles hoeft tegelijk anders uiteraard. Ik weet nog zo goed waar ik was, waar ik wandelde, en hoe het weer was op die frisse, maar heldere dag, daar waar IJssel en Twentekanaal elkaar raken, ook twee stromen, zullen we maar zeggen. Het was daar dat de kernregel me gegeven werd, want zo ervoer ik dat, als een geschenk. Het was deze regel: *Wijzen hebben het verstaan: zieners vullen lezers aan*. Oftewel: we hebben elkaar nodig voor een dieper inzicht, voor het

verbreden van onze horizon. Verschillen moeten ons niet angstig en afwerend maken, zoals Herodes nogal extreem liet zien, maar verschillen mogen ons verrijken.

IX

En soms is het de uitdaging om daarom uit onze comfortzone te stappen en het andere niet af te weren maar toe te laten. Sommigen doen dat door te reizen en andere culturen te leren kennen. Sommigen doen dat door te lezen of zich te verdiepen in onderwerpen die niet meteen voor de hand liggend voor je zijn. Weer anderen doen dat door een keer in gesprek te gaan met iemand die echt anders is dan jij. Die uitdaging is vandaag een uitnodiging voor u, voor jou voor mij, een uitnodiging voor het nieuwe jaar: stap een keer uit je comfortzone en leer de werkelijkheid op nieuwe wijzen kennen, verrijk je met de geschenken die dan op je pad komen. Ontdek hoe allerlei wijzen jouw wereld rijker kunnen maken, jouw denken ruimer, jouw hart warmer en jouw verbondenheid met de Heer van alle volken sterker.

Amen